

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Článek z časopisu APFS tematizující přítomnost žen v antifašismu

ESEJ

Proč jsem antifašistkou

Ivana Kostková

Myslení každého z nás obsahuje určitá kritéria, podle kterých si vybíráme přátele, podle kterých posuzujeme sebe i ostatní. Tahle sada „filtrů“, jež používáme k hodnocení světa, se během života vyvíjí, ale málokdy se změní o sto osmdesát stupňů. Když se zeptáte někoho, kdo se považuje za anarchistu, antifašistu nebo antiautoritáře, kudy vedla jeho cesta k aktivismu či k jeho současným postojům, většinou si vyslechnete příběh plný událostí, jež vypadají v kontextu současnosti naprosto lineárně a konzistentně. První punkové koncerty, překládání textů zahraničních kapel, nesouhlas s latentním rasismem, zájem o všemožná lidskoprávní témata, ekologie... Tohle je charakteristické pro značné množství kluků a holek; kam se ale tolik z nich poděje, že nakonec jejich úbytek dává za pravdu bonmotům o tom, že kdo není do třiceti letiček, nemá srdce, a kdo je jim po třicítce, nemá mozek? Jak je možné, že u tolika aktivistů a aktivistek se pohled do minulosti zdá tak logický, ale pro pohled do budoucnosti to u mnoha sociálně kritických mladých lidí neplatí?

Dost možná za to může přirozená vlastnost růst, posouvat se, učit se od ostatních a učit ostatní. Člověku za-

čne jednoho dne být trapně vyvěšovat tibetskou vlajku nebo se s kamarády hádat, jaká kapela je méně mainstreamová. Takové věci přece dělá už několik let a polovina jeho vrstevníků s ním. Co ale dělat víc? Organizovat se, bojovat se skutečnými problémy tady a teď, a ne jen protestovat proti bezpráví na druhé straně planety? To už vyžaduje mnohem více práce, úsilí a času než pouhé postoje, které „dospělí“ považují za nedílnou součást pubertální rebelie a nic víc. Mnoho lidí proto dojde k závěru, že už není na místě chovat se jako náctiletý naiva, a zařadí se radši pohodlněji po bok těch, co už ideály ztratili a tento stav povýšili na úctyhodnou normu.

Tak se však nezachovají všichni. Některým, a jistě i mnohým z těch, kteří podlehnou konformnímu modelu „rozumné“ dospělosti, vrtá hlavou, že to přece nebyla jen póza, že touha bojovat proti nesmyslným rozkazům a klišé, touha nacházet bezpráví v tom, co ostatní považují za normální, je jim skutečně vlastní. Malý zlomek z těch, kteří kdysi začínali referáty o Dead Kennedys při hudební výchově a příspěvky na téma lidských práv v Číně v hodinách dějepisu, se tak skutečně rozhodne

posunout, investovat vlastní čas, nervy, pot či krev a dát těm, kteří „už dostali rozum“, důvod si tukat na čelo.

Ti, kteří si tuto cestu zvolí dnes, se na ní neseťkají s tolika překážkami jako jejich předchůdci před lety. Organizací, jež se různými způsoby snaží třeba bojovat s omezováním lidských práv, je celá řada, od neškodných nevládek až po ty, které se pravidelně dostávají do výročních zpráv protixtremistických útvarů represivních složek. Díky práci mnoha těch, kteří nechtěli mainstreamově ideologicky dospět, existují struktury, do kterých je možné se zapojit nebo se jimi nechat inspirovat. Stále ale existují faktory, které mohou tento proces ztěžovat.

Proces, kterým jsem prošla já, se velmi podobal cestě popsané výše. Bezhlavý odpor proti těm autoritám, jež se mi zdály neodůvodněné, hádky o to, co že to vlastně je ten punk, chození na koncerty, kde se mezi songy hlásá o právech žen a boji proti rasismu. Několik let podobných taškařic, a následná sebereflexe. Není to málo, není trochu hloupé tleskat výrokům o boji proti fašismu, zatímco v něm a s ním za zády člověk žije, aniž by cokoliv dělal? Určitou dobu jsem žila s pocitem, že bych něco dělat skutečně měla. Tenhle imperativ byl až příliš hluboko zakořeněný.

Nechtěla jsem však věnovat energii aktivitám, které řeší problémy za pomoci státu, jež jsem vnímala také jako problém. Nelze přece bojovat proti nešvarům způsobovaným či podporovaným systémem po jeho boku. Antifašistická akce se však může zdát člověku zvěcilá, a rozhodně více aktivistkám než aktivistům, jako příliš uzavřená a příliš násilná, než aby v ní bylo možné začít působit. Čemu vlastně pomůžu, když nedokážu nikomu vybit zub? A není to trochu moc, zařadit se rovnou po bok těch, kdo jsou v médiích běžně označováni za extremisty a radikály? Dostat se za hranici těchto otázek rozhodně není snadné, pro mě ale byl přetlak vlastní myslí, vyplývající z rozporu mezi tím, jaké zastávám názory, a tím, co dělám, příliš velký.

Divka má určité východní pozici těžší. I mezi antiautoritáří, anarchisty a antifašisty se najde mnoho lidí až příliš zpracovaných stereotypy o tom, jaká je ženská role, jejíž podoba se z tradiční rodiny rozkopírovala do celé společnosti. Jako ve všech ostatních polích působnosti je však i na poli aktivistickém jen jedna cesta – dokazovat opak, ukazovat, že vlastnosti ženám přisuzované jsou jen konstruktem. Že případný menší objem svalové hmoty nemá co dělat s mírou odhodlání a motivace k práci a nenávisť k nepříteli. Antifašismus neznamená ani zdaleka jen fyzickou konfrontaci, za tou a vedle ní stojí spousta další práce, kterou může dělat kdokoli, kdo nevidí fašisty jen za hákovými kříži, ale i v současných mocenských strukturách a kdo je ochoten vložit to, co umí.

Každý, kdo se názorově dostal do pozice, ze které je mu jasné, že je třeba pracovat, organizovat se, eliminovat svobodu ohrožující tendence v čele s fašismem a snažit se vytvářet alternativy k současné společnosti, má cestu otevřenou. Ne každý je možná schopen fyzicky útočit, každý je však schopen něčím přispět. Samozřejmě to vyžaduje práci, investici času a energie a boj s neustálým tlakem, ať už ze strany represivních složek státu, nebo veřejného mínění, které se nezajímá o nic kromě klidu na práci a svobody v utrácení peněz. Jedna z devíz, kterou však aktivismus po boku ostatních, jimž to přestalo být jedno, přináší, je právě pocit sounáležitosti, pocit, že existují lidé, kteří na svět v určitých otázkách pohlížejí stejně jako vy a sdílí s vámi ony zásadní hodnoty, a vy tak dostáváte nenahraditelný základ pro spolupráci a pro získávání zkušeností z vašich odlišností a specifických pohledů na věc.

Nezáleží na genderu, na etniku či na tom, kolikrát v životě jste vyhráli páku. Sladte svoje názory a svoje činy, nedopusťte kompromisy a organizujte se!

Příloha č. 2 – Článek, který motivoval feministickou kritiku APFS

nejprve povolen vstup do armády, protože se armáda řídila předválečnými předpisy, ve kterých se o ženách nemluvalo. Nakonec však bylo o jejich zařazení rozhodnuto kladně - starší ženy sloužily v náhradních praporech jako pomocnice v kuchyni či dílnách. Mladší ženy nastoupily výcvik jednotlivce, který byl stejný pro muže i ženy. Poté nastupovaly odborný výcvik. I zde ženy pracovaly opět převážně jako zdravotnice, radistky či telefonistky, ale

také jako ostřelovačky či u protiletadlového dělostřelectva. Nejprve jim byl však odmítnut vstup na frontu, protože to bylo v rozporu s humanitním posláním ženy.

Žena a fašismus

Obecně se dá říci, že fašistické režimy kladly důraz na specifické role mužů a žen a velkou důležitost přikládaly rodině. Proto tedy opět oddělujeme ženy od mužů a zaměřujeme se na to, s čím vším byly ženy nuceny bojovat a jak se o to pokoušely.

Už v roce 1934 Benito Mussolini prohlásil: „Čím je mateřství ženě, tím je mužů válka.“, a podle toho si představoval, že se budou ženy chovat. Předpokládal, že se s jeho myšlenkou ztotožní nejen muži, ale i ženy a že jeho ideál velké rodiny ve službách státu zajistí dostatečný počet jak vojáků, tak dělníků a osob potřebných pro budování velkého a úspěšného státu fašistického. Italské ženy ale reagovaly na Mussoliniho tezi vlastními alternativními představami o rodině (o čemž se více dočtete v překladech *Mateřství ve fašistické Itálii*).

Stejnou představu o úloze ženy ve společnosti pojal i Adolf Hitler. Povinností ženy bylo plodit děti, německá žena to měla ještě o trochu obtížnější, protože se na ní vyžadovaly jen děti árijské.

Proto byly zřízeny ústavy jako Lebensborn, kam byly umísťovány pouze čisté árijsky a byly oplodňovány čistými áriji a všichni tudíž předpokládali, že se budou rodit pouze čistá „árijčata“. I z tohoto zacházení se ženami je jasné patrný nejen rasismus, ale samozřejmě z něj také jasné vyplývá přístup nacistů (i nacistek) k ženě. Vedle speciálních ústavů se ale předpokládala i velký přírůstek v rámci rodin (samozřejmě za předpokladu dodržení zákonů o nemišeni ras). Ženy, které se této propagandě nechtěly přizpůsobit, reagovaly stejně jako za první světové války (viz *Přímá cesta 2*) tzv. bojkotem rození dětí. Jednalo se o odmítnutí

rození dalších dětí, ze kterých by se stali válečníci a v případě druhé světové války bojovníci za národně-socialistické Německo. Demonstrativně tím, že děti, které porodily, byly „jejich“ jen pokud je bylo třeba živit, poté nad nimi přebíral ochranou ruku stát.

(O ženském odboji v Německu se více opět dočtete v překladech tomuto tématu věnovanému - *Anarchistky a syndikalistky v odporu proti fašismu a válce*.)

Antifašismus dnes

Fašismus a profašistické tendence samozřejmě nevymizely s koncem 2. světové války, ale jde o jevy, které jsou živé i dnes. A i dnes je živý antifašistický odpor.

Jednou z jeho podob může být to, co lze nazvat jako oficiální antifašismus a co můžeme uvést v souvislosti s nedávno skončenou kampaní *Be Kind to Your Local Nazi aneb Bud hodný na svého nácka*. Mediální kampaň se skládala především z billboardů, reklamních spotů a tištěné reklamy a říkala, že „náckové“ jsou vlastně takoví chudáčkové, kteří potřebují jenom trochu zavítat. Kampani se nemůže upřít částečná vtipnost, ale ta spíše nadělala více problémů než užitek. Více stereotypů snad již nemohlo být podporováno a přivedeno na svět jednou kampaní. V souvislosti s touto kampaní byla podporována řada stereotypů a neméně jich bylo díky ní vytvořeno. „Náckové“ (ano, pouze náckové nikoliv „náckyně“) jsou zde vykresleni pouze jako členové - muži skinheadské subkultury (s nezbytným image) ve stáří 20 - 30 let. S existencí ženy zastávající stejné názory a hlásající stejné zvrácenosti se prostě nepočítá. Tato kampaň tak vnučuje myšlenku, že „nácky“ mohou být pouze mladí muži, skinheadi se specifickým vzhledem. Důležitým faktem ale je, že ne každý skinhead je „nácek“ a ne každý „nácek“ je skinhead. Což je velmi důležitý fakt. Je zde zcela opomíjeno, že nejenom muži propagují a realizují (pro)nacistickou a (pro)fašistickou politiku a nejdě jen o muže a ženy mladé a frustrované. Chybná identifikace „nácků“ s jednou subkulturou působí více škody než užitek a může vést až k názoru (jaký byl kdysi vysloven v časopise Reflex), že holá hlava a bombr by měly být restné. Což samotná zní značně nemožno to být řečeno již více fašisticky. To, že je akce podporována českou vládou, tedy Ministerstvem vnitra, jehož praktiky a nově zaváděné zákony k fašismu také moc daleko nemají, je pouze další perličkou. Smutné (ale zcela logické) je, že na akci, která se konala v září v Praze na Štvanici, pak zaznamenaly názory o jakýchkoli dobrých politických a špatných ekonomických uprchlících a o potřebě dobře hlídaných neprospných hranicích, aby nás tady jen tak někdo „nevyžíral“.

Dalším možným přístupem je tzv. revoluční antifašismus. Stoupenci a stoupenkyně (kterých je i zde spíše poskovnu) prosazují vedle osvětové činnosti (přednášky, koncerty, demonstrace, publikační činnost) také fyzickou konfrontací stoupenců fašismu a neonacismu. V tomto přístupu bohužel často dochází k přeceňování nadhodnocování fyzické síly a antifašismus bývá zaměřován za boj v ulicích, za přímou konfrontací s nepřítelem. Přestože ostatní roviny nejsou programově opomíjeny, na fyzic-

kou sílu je zde kladen značný důraz, což může mnohdy vyvolat pocit nepatřičnosti u těch, kdo se sami na tento čin, ať už z jakýchkoli důvodů necítí. Vede to k dalšímu spornému okamžiku tohoto pojetí antifašismu, kterým je hrdinství. To totiž bývá spojováno právě s fyzicky a silově zdatnými a stává se pak základem pro hierarchické struktury.

Velkou roli zde hrají genderové stereotypy říkající, že silný je muž, zatímco žena je slabá. Z toho pak pramení názory, že žena nemůže být dobrou antifašistickou bojovnicí a také to, že žena, která se ztotožňuje s neonacismem či fašismem, není nebezpečná jednoduše proto, že se nemůže umět „dobře“ práť. Antifašismus bývá automaticky dáván do souvislosti s antirasistickými postoji, ale problém sexismu je odsouván do pozadí. Je považován za méně důležitý. Dalším, ne příliš často zmiňovaným, ale velmi podstatným problémem tohoto přístupu je, že zde antifašismus bývá často považován za cíl a nikoli za jeden z prostředků k dosažení svobodné společnosti. Domníváme se, že je nezbytně nutné, aby antifašistický boj šel ruku v ruce s anarchistickými myšlenkami, pouze tak je možné vybudovat svobodnou a rovnostářskou společnost. A je jasné, že v takové společnosti nemá fašismus místo. Na závěr se nemůžeme ubránit znovu poukázat

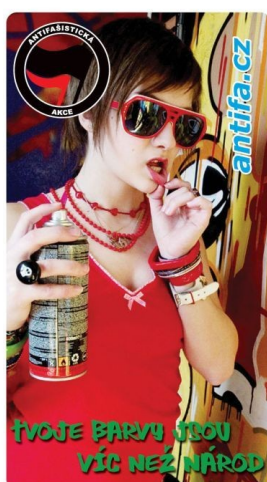
Mujeres Libres, naše stanovisko bychom asi neuměli lépe vyjádřit: „Bojovat jen proti fašismu je tak málo. Skutečně nutné je racionální uspořádání společnosti na principech rovnosti a sociální spravedlnosti. Nestane-li se toto cílem, bude antifašismus pouhým slovem bez významu.“

Linda, Markéta

Použitá literatura:

- Brandes, D. (1999). *Češi pod německým protektorátem*. Praha: Prostor.
- De Grazia, V. (1992). *How fascism ruled women*. Italy, 1922 - 1945. University of California Press.
- Havelková, H. (2002). První vlna ženského (feministického) hnutí. In *Ženská práva jsou lidská práva*. Brno: Nesehnutí.
- Hendrychová, S. (2000). Z historie feminismu v českých zemích. In *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. Praha: Open Society Fund.
- Hunáček, Z., Jožák, J., Kroupa, V., Strbírný, J. (1988). *Český antifašismus a odboj*. Praha: Naše vojsko, Český svaz protifašistických bojovníků.
- Kolektiv autorů (1994). *Panorama české literatury*. Olomouc: Rubico.
- Motl, S. (2002). *Prokletí Lidí Baarové*. Praha: Rybka Publishers.
- Pasák, T. (1999). *Český fašismus a kolaborace*. Praha: Práh.
- Rytková, B. (1997). *Mujeres Libres - Svobodné ženy. Existence č. 7: Ženy v boji*. ČSAF.
- Slačálek, O. (2002). *Anarchisté a bývalí anarchisté v politickém systému prvních let první republiky*. Seminární práce FF UK - ústav politologie.
- (1992). *Ženy bojující v zahraničních jednotkách za Druhé světové války*. Naše Vojsko, Český svaz bojovníků za svobodu.

Příloha č. 3 – Kolekce samolepek „Víc než národ“ z Antifašistické akce

Příloha č. 4 – Některé z obrazových materiálů kampaně Good night white pride

